అమ్మవారి నవ్వు

కార్తీకపు చలిగాలులు వీస్తున్నాయి. ఆకాశంలోని మబ్బుల రంగులు క్షణక్షణానికీ కదలికల్లో మారిపోతున్నాయి. దిశాంతరాళంలో తెలి మబ్బులు సంపెంగలూ, బియ్యంమల్లె ల్లాగున్నాయి. ఊదామబ్బులు, డిసెంబరు పూలలాగున్నాయి. **ఎరుపుడాలు,** పసుపుడాలు మబ్బులు, కుంకుమ చెండు మల్లెల్లాగా, కనకాంబరాల్లాగా, పచ్చ చెండు మల్లెల్లాగా ఉన్నాయి. ఆకాశం కింది రకరకాల మొక్కలు గాలికి కదిలి ఊగుతున్నాయి. ఆ కదలికలో పూల విడివిడి రంగులు కలుస్తున్న కదంబ వర్ణం ఉంది.

పూల కయ్యల పక్క వేరొక కయ్యలో వేసిన పుదిన, మాచుపత్రి, మరువం, దవనం, కంగమొగ్గెర పచ్చపచ్చగా మంద్ర వాసనల్ని వెదజల్లుతూ, పువ్వుల చీరకు పచ్చటి కొంగులా ఉన్నాయి. గడ్డి పూలు తమ బూడిద రంగు ఎక్కడా? అని ఆకాశం మబ్బుల్లో వెదుకుతూ, అటూ ఇటూ కదులుతున్నాయి.

ఆకాశంలో కదలిపోతున్న మబ్బుల్ని చూస్తూ, పూలతోటల సువాసనల గాలుల్ని పీల్చుస్తూ, నలు దిక్కుల్నీ పరికిస్తూ, ఇంకా వేడెక్కని సూర్యుని కింద గట్టు మీద జాగ్రత్తగా అడుగులు వేస్తూ వస్తున్న శంకరరెడ్డిని, పూలతోటలో ఉన్న జాఫర్ కొంత దూరాన్నుంచే గుర్తించాడు - ఆ పంచె కట్టునూ, నడకనూ గుర్తించి.

"ఓయ్ శంకరన్నా! ఇట్లా ... ఇట్లా రా తిన్నంగ" అని బిగ్గరగా పిలిచాడు.

శంకరరెడ్డి ఆదరాబాదరా అడుగులు వేశాడు. ఉల్లాసంతో జాఫర్ ఉండే సంపెంగల కయ్యలోకి అడుగు పెట్టాడు. కుడి భుజంమీది పై పంచెను సరిచేసుకుంటూ సరదాగా అన్నాడు:

"జాఫరూ! నీ అదృష్టమే అదృష్టం. పూల తోటలో నువ్వెట్లా కన్పిస్తుండావో చెప్పేదా? ఏపుగా ఎదిగిన రెండు దోసిళ్ళ వెడల్పుండే సన్‌ఫ్లవర్ మాదిరుండావు."

"అబ్బో. నువ్వో అన్నా! ఇదుగో ఆకుపచ్చ అంచు తెల్లటి పంచెలో గన్నేరు పువ్వు మాదిరి ఉండావు," జాఫర్ నవ్వుతూ పొగిడాడు - మాటల్లో పోటీపడుతూ.

"జాఫరూ! పొగడ్తలోనన్నా నీ తోటలోని ఏ పువ్వుతోనో పోల్చగూడదా?" శంకరరెడ్డి చెణికాడు.

"శంకరన్నా! నిన్ను ఈశ్వరుడికి ఇష్టమైన పువ్వుతో పోల్చినా. నువ్వేమో మన వెలి భూముల రైతుల మాదిరి నన్ను పంట పువ్వుతో పోల్చినావు. సరికి సరా?"

"నువ్వేమీ మారలేదు జాఫరూ. మా దేవుళ్ళూ, వాళ్ళ ఇష్టాలూ కూడా నీకు తెలుసు," శంకరరెడ్డి బిగ్గరగా నవ్వాడు. శంకరరెడ్డి నవ్వుతో జాఫర్ నవ్వు జత కలిపాడు.

"మరిచినా, మరిచినా" అంటూ జాఫర్ చేతులు బార్లా చాపాడు. శంకరరెడ్డికి నవ్వు వచ్చింది. తానూ చేతులు చాచాడు. ఒకరినొకరు మూడుసార్లు గుండెలు హత్తుకున్నారు.

జాఫర్ కుశల ప్రశ్నలు వేశాడు:

"శంకరన్నా, వదిన బాగుందా? నీ కొడుకు, వాడి పేరేమి... ఆ హరీశ్వర్ బాగున్నాడా? ఇంజనీరింగు పూర్తి అయి ఉండాలే. అమెరికాకు పోవాలని ఉండాడా? ఉద్యోగంలో చేరినాడా? పెద్దమ్మ ఈశ్వరమ్మ బాగుందా? ఈ మధ్య పెదనాయన కాలం చేసినాడని విన్నా. నందలూరు స్కూల్లో టెన్త్‌లో మన క్లాస్‌మేట్ సుబ్బానాయుడు చెప్పినాడు, ఆ సంగతి. నేనేమీ పరాయివాడినా? మరీ దూరాభారంలో ఉండానా? చెప్పి పంపకపోతే పాయలే. దివసానికి రమ్మని ఒక కార్డు ముక్క వెయ్యకూడదా? పెదనాయన, మా నాయన ఒకరి కొకరు ప్రాణం ఇచ్చుకునేవాళ్ళని నీకు తెలీదా? మనిద్దరి మాదిరే వాళ్ళు. మా నాయన చచ్చిపోయినాక రోజులు బాగుండకపోయి, నువ్వు వద్దంటున్నా ఈ పక్కలకు - ఈ పల్లెకు వచ్చినాం - మా అత్తా, మామా పోరు పెడితే. మన ఊరు వదిలి ఇక్కడకొచ్చి అయిదేండ్లయింది."

జాఫర్ నిట్టూర్చాడు.

జాఫర్ ప్రతి మాటను గురించి ఆలోచిస్తున్న శంకరరెడ్డి ఉక్కిరిబిక్కిరయ్యాడు: "అంతా బాగుండారు. నాయన సంగతి తెలపకపోవడం తప్పే" అని ఒప్పుకున్నాడు.

కొడుకుకు 'స్టూడెంట్ వీసా రాలేదు. సివిల్‌చేసి, ఏడాది కంప్యూటరు కోర్సులు చేసి, హెచ్1బి అనేసరికి అమెరికాలో అవకాశాలు సన్నగిలినాయి. ఇప్పుడు కెనడా ప్రయత్నాల్లో. ఆ దిగులులో ఇప్పుడు...' అని చెప్పలేకపోయాడు.

ఆ క్షణానికి కడుపులో రాని ఉత్సాహాన్ని పైకి తెచ్చుకొని కుశల ప్రశ్నలు వేశాడు:

"మా మరదలు జరీనా ఎట్లా ఉంది? ముసలమ్మ బాగుందా? ఆడపిల్లోళ్ళు ముగ్గురి పెండ్లిండ్లు చేసినావు. కూతుర్లూ, అల్లుళ్ళూ సౌదీలో సుఖంగా ఉన్నారా? ఆ రకంగా నువ్వు అదృష్టవంతుడివి."

"శంకరన్నా! ఎవరి బతుకులు వాళ్ళవి. ఎవరి నసీబులు వాళ్ళవి," జాఫర్ గొంతు వణికింది.

ఆ కలవరపాటును శంకరరెడ్డి గుర్తించి ఆత్రంగా అడిగాడు: "ఏంది అట్లా మాట్లాడతావు? ఏమైంది?"

జాఫర్ మాట మార్చాడు: "ముందు నువ్వింత హఠాత్తుగా వచ్చిన సంగతి చెప్పు. రెండేండ్లయింది మనం కలవక. మీ ఊర్లో మల్లా కొత్త గలాటాలేమన్నా నెత్తికి చుట్టుకున్నాయా? నేను నా మనుషుల్ని తీసుకురావాల్నా? నీ కోసం ఏం చెయ్యాలన్నా సరే చేస్తా..."

జాఫర్ ప్రేమకు శంకరరెడ్డి చలించిపోయాడు. కొన్ని నిమిషాలు గతంలోకి జారుకున్నాడు:

'పదేళ్ళ కిందట, తన తండ్రి మీద నాటుబాంబులతో, వేట కొడవండ్లతో జరగబోయిన దాడిని పసిగట్టి, చాకచక్యంగా జాఫర్ తండ్రి ఇమాం తప్పించినాడు. అప్పుడు విన్న దృశ్యాలు శంకరరెడ్డి మనసులో కదిలాయి. ఇమాం సాబు బొడ్డులో దాచుకున్న నాటు పిస్తోలుతో తన తండ్రిని ప్రమాదాన్నుంచి ధైర్యంగా తప్పించినాడని అప్పట్లో జనం చెప్పుకున్నారు. తన తండ్రే ఊర్లో కక్షలూ కార్పణ్యాలూ ఎందుకని ఎదుటి పార్టీ వాళ్ళతో రాజీ అయింది గుర్తుకొచ్చింది. ఈ పదేండ్లలో గ్రామ రాజకీయాలు మారినాయి; కాలం మారిపోయింది. ఇమాం సాబు చనిపోయినాడు; జాఫర్ కుటుంబంతో రాజంపేట పక్కల పల్లె చేరినాడు - కొత్తరకం బతుకు తెరువు వెతుక్కుంటూ...'

"ఏంది శంకరన్నా? ఆలోచనలో పడినావు. నేనడిగిందానికి చెప్పు?"

"అదేం కాదు జాఫర్. ఊర్లో ఏ గలాటలూ లేవు. ఇప్పుడు ఇక్కడికి మా చిన్నాయన కూతురు పెండ్లి విషయంగా వచ్చినా."

"ఏ చిన్నాయన? నారదుడు చిన్నాయనా? రేడియో చిన్నాయనా?"

జాఫర్ ప్రశ్నకు శంకరరెడ్డికి తెగ నవ్వు వచ్చింది. తన తండ్రి హయాంలో తంటాలు పెట్టి, తమాషా చూసే చిన్నాయనను నారదుడనీ, అక్కడి ఇక్కడి వార్తలు చేరవేసే చిన్నాయనను రేడియో అనీ నలువురూ చాటుగా అనుకుంటున్నది జాఫర్‌కు ఇంకా గుర్తుందన్నమాట!

"కాదులే, కాదులే" అంటూ శంకరరెడ్డి పొర్లి పొర్లి నవ్వాడు.

"ఇంకెవరు?" జాఫర్ గుర్తుతెచ్చుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తూ అడిగాడు.

"మా నాలుగో అబ్బ హుసేన్ రెడ్డి - నీకు జ్ఞాపకమే గదా! మా జేజి పక్కీరమ్మ జ్ఞాపకం ఉందా? వాళ్ళ రెండో కొడుకు - వెంకటస్వామిరెడ్డి - ఆయన కూతురు పెండ్లి."

"చంపినావు పో. ఆయన తెలీకేమి? మనకు వయసు వచ్చేసరికే కర్నాటక వైపు కాంట్రాక్టులకు పోయినాడు. ఆయనేనా? ముందు కాంగ్రెస్‌లో ఉన్నాడు. తర్వాత తెలుగుదేశంలో చేరినాడు. ఇప్పుడు సంగతి..."

"అవు. ఆయనేలే. మన కుటుంబానికి ఏదో ఒక సాయం చేస్తానే ఉండాడు. ఇప్పుడు మండలాధ్యక్షుడు. మంచి పలుకుబడి సంపాదించుకున్నాడు. ఆయన కూతురు పెండ్లి. ముప్పయి లక్షల కట్నమిస్తున్నాడు. తెలంగాణ సంబంధం - వరంగల్ పక్క పల్లె వాళ్ళది. పిల్లోడు అమెరికాలో ఉన్నాడు. మన పిల్ల ఇంజనీరే గదా..."

"ఆ సంగతులు గొప్పగా చెప్తా ఉండావు. ఇంతకూ నేనూ, నువ్వూ చెయ్యాల్సింది ఏముంది?" జాఫర్ అసహనంగా అడిగాడు.

"పెండ్లి పనులు కొన్ని నా వంతు. వాటిల్లో నువ్వు చేసే పని ముఖ్యమైంది. ఈ మధ్య ఒక సెట్టిగారి పెండ్లికీ, ఇంకా ఎవరివో పెద్దాసాముల పెండ్లిండ్లకూ నేను పోయినాలే. ఆ పెండ్లి మంటపాలు ఎవరు కట్టినారని అడిగ్గినా. 'పూల జాఫరు' అని పేరూ, ఊరూ చెప్పినారు. మనోడే అని తెగ సంతోషపడినా. ఇప్పుడు నేనొచ్చినా. ఆ పని నెత్తి మీద వేసుకొని, నీతోనే చెయ్యించాలని."

జాఫర్ ఆ మాటలకు పొంగిపోయాడు.

"పెండ్లి మండపం, హాలు, బయట అలంకరణ అంతా నీ చేతుల మీదనే సాగాల. చూసినోళ్ళు అదిరిపోవాల. వెంకటస్వామిరెడ్డికి మన కథంతా చెప్పలేదులే, పెండ్లిలో దిమ్మతిరిగిపోయేటట్లు చేస్తాంలెమ్మని, చేస్తావని..."

"పెండ్లెప్పుడు?"

"వారం రోజులుంది. నవంబరు 24."

"ఎక్కడ?"

"నువ్వు నీ పనితనం చూపిన చోటే, కడపలో." శంకరరెడ్డి కొంటెగా నవ్వాడు.

"టి.టి.డి కల్యాణ మండపంలోనా?"

"అవు."

"వారం రోజులు ముందు చెప్పి బతికించినావు. రాజంపేట, కడప, తిరుపతి మార్కెట్లు గిట్టుబాటు గాక ఏకంగా హైదరాబాదుకు పూలు పంపుతున్నాం- ఈ మధ్యన. ఎక్కువగా సంపెంగల్నీ, వాళ్ళు బంతి పూలనే చెండుమల్లెల్నీ, చామంతుల్నీ, మరువం, దవనం సరే అనుకో. ఈ సీజన్లో సంపెంగలకు గిరాకీ వచ్చింది."

"ఎంత పలుకుతున్నాయి?"

ఈ వారంలో కిలో పది రూపాయలు. రేపటి మాపటి కోతలకు ఏ రేటుంటుందో తెలియదు. అల్లాకూ తెలియదు. రాముడికీ తెలియదు. జాఫర్ హాస్య దృష్టిని శంకరరెడ్డి పట్టించుకోలేదు.

నీరసంగా అన్నాడు: "మా కాయగూరలకన్నా నీ పూలే నయం. ఆ మాటకొస్తే కొన్ని మిగతా పంటలకన్నా కూడా. మొన్న టమోటాలు పది కేజీల గంప ఒకటికి నాలుగు రూపాయలకమ్మినా."

"శంకరన్నా! ఈ రోజులు మీవీ కావు, మావీ కావు. దబాయించి, 'ధర ఇంతే, సరుకు ఇస్తే ఇవ్వు, లేకపోతే నీ చావు నువ్వు చావు' అనే గుత్త మొత్తంగా కొనేవాళ్ళ రోజులు. ఈ గవర్నమెంటుకు రోడ్లు ముఖ్యం, మనం కాదు. ఎవడి చేతిలో ఏ చక్రముందో చచ్చినా అర్థం కాదు."

"నీ చేతిలో చక్రం లేదా? రైతులందరి దగ్గరా కొని పంపవా?"

"శంకరన్నా! నేను పూల ఎగుమతిదారున్నే. నా పూల కొక ధరా, రైతుల పూలకొక ధరా కట్టలే నన్నా. పూల అమ్మకాల పట్టీలు నావీ, కొనేవాళ్ళవీ రైతుల ముందు పెట్టడం నా మతం. సాయం చేసినందుకు రైతులు ఎంత ఇస్తే అంత తీసుకుంటాను. ఈ సాయం చెయ్యబట్టే ఈ భూమి గుత్తకు దొరికింది..."

"కమీషనా?"

"ఆ పేరుతో పిలవద్దు. చేతికి చేతి సాయం. మాటకు మాట సాయం. నాకేదన్నా మిగిలేది, పెండ్లిండ్ల సీజల్లోనే. ఈ పెండ్లి మండపాల పనిలో – అదీ పెద్దాసాముల పెండ్లిండ్లు అయితేనే. మిగతా పూలల్లో మిగిలేది పెట్టుబడులకూ, గుత్తలకూ, కూలీలకూ, మా ముగ్గురి తిండికీ. పూల బతుకు ఒకటి రెండు రోజులే గదా?"

'జాఫర్ ఏమీ మారలేదు. తాను నొప్పించే ప్రశ్నలు వేసినాడేమో!' అని శంకరరెడ్డి అనుకున్నాడు. కొన్ని క్షణాలు మౌనం వహించాడు.

శంకరరెడ్డి భుజం తట్టి జాఫర్ అన్నాడు: "ఇంటికి పోదాం పద."

"జరీనానూ, ముసలమ్మనూ చూసి రెండు గంటల బస్సుకు పోతా. వచ్చేటప్పుడు బస్సు కండక్టరు చెప్పినాడు, రెండు గంటలకు తిరుగు బస్సు ఒకటి ఉందని."

"ఈ రాత్రికి ఉండు శంకరన్నా. పగటి పూట నీతో కలసి భోంచేయలేను." జాఫర్ ఉమ్మిని మింగుతూ అన్నాడు.

"జాఫరూ, నీ ప్రేమ తెలీదా? నీ దర్బారు తెలీదా? రాత్రికి కోడి అంటావు. దొరికితే మాంసం అంటావు. పలావు అంటావు. ఖైమా ఉండ లంటావు. నాయనా! కడపలో నాకు అర్జంటు పని ఉంది. నన్ను వదులు. ఇంట్లో వాళ్ళు గొడవ పెడుతుంటే, కార్తీక మాసంలో నీచు వద్దులెమ్మనుకున్నా"

"ఏం మతాలో, ఏం పండగలో, ఏం మాసాలో ఏమో? తినే తిండిలో పితలాటకాలున్నాయి." జాఫర్ మాటలో ఏదో అసంతృప్తి ధ్వనించింది.

జాఫర్ పక్క తోటలోని కనకాంబరాలను కోస్తున్న మహిళల వైపు శంకరరెడ్డి చూస్తూ జాఫర్ మాటల్ని పట్టించుకోలేదు.

తోటలు దాటి, ఊరుకు వెళ్ళే రోడ్డు చేరారు ఇద్దరూ. జాఫర్ జేబులోంచి అల్లిక టోపీ తీసుకుని తలకు పెట్టుకున్నాడు. శంకరరెడ్డి ఆశ్చర్యంగా జాఫర్ తలవైపు చూస్తూ, "ఇది ఇంతకు ముందు అలవాటు లేదే?" అని అడిగాడు.

"ఇదా? ఈ ఏడాదిగా అప్పుడప్పుడు ఈ పూల పని మీద హైదరాబాదు పోతున్నా. మొదటిసారి పోయినప్పుడు ఈ టోపీ గీపీ లేదు. రైతు మాదిరి పోతి. గడ్డమూ లేకపోయె. నాకొచ్చే ఉర్దూ మన కడపది. నా ఉర్దూ, నా యాసా విని పగలబడి నవ్వినారు, ఆ హైదరాబాదోళ్ళు. 'నువ్వు ముసల్మానువు కాదు పో' అన్నారు. హైదరాబాదు పూల వ్యాపారస్థులు. 'నేను ముస్లిమునే. అయితే ఏం చెయ్యాల?' అన్నాను. టోపీ అన్నా పెట్టుకో అన్నారు. ఇదీ జాఫర్ టోపీ కథ". జాఫర్ చెప్పిన తీరుకు శంకరరెడ్డి పగలబడి నవ్వాడు.

"మరి ఇప్పుడెందుకు ఆ టోపీ? పెద్దగా ఎండ కూడా లేదే. ఇది హైదరాబాదూ కాదు," శంకరరెడ్డి జాఫర్‌ను ఆట పట్టించడానికి అన్నట్లు అడిగాడు. జాఫర్ ఇల్లు రావడంతో శంకరరెడ్డికి జాఫర్ నుంచి సమాధానం రాలేదు.

జాఫర్ ఇంట్లో జరీనా, ముసలమ్మ చూపిన ఆపేక్షలు చూసి శంకరరెడ్డి ఉప్పొంగిపోయాడు. జరీనా ముందు కాళ్ళకు నీళ్ళిచ్చింది. కుర్చీ వేసింది.

మంచినీళ్ళ లోటా అందిస్తూ జరీనా అడిగింది:

"బావా! అందరూ బాగున్నారా? అక్క, పిల్లలు..."

జాఫర్ జేజి (నాయనమ్మ) బోసి నోటితో కుశల ప్రశ్నలు వేసింది. పాతకాలం సంగతులు ఎత్తుకుంది:

"శంకరయ్యా! మన ఊర్లో మేమున్నప్పటి ఆ రోజులు రమ్మంటే ఇప్పుడొస్తాయా? జాఫర్ అబ్బకు మీ అబ్బ (తండ్రి తండ్రి) ఆ ఫకీరు మాన్యం అయిదెకరాలు ఇప్పించె - దర్గా పూజలు చేసుకొమ్మని. ఆ ఫకీరు మాన్యానికి తగాదా వచ్చె. అది ఆంజనేయుడి మాన్యమని కరణమయ్య పుల్లలు బెట్టె. రెడ్డి (గ్రామ మునసబు) తోడాయె. అసలు కడుపు కుట్టు వేరు. మీ అబ్బ, జాఫర్ అబ్బ దోస్తీ చూసి వాళ్ళకు కన్నుగుట్టింది. దానికితోడు ఒకమారు కరణమయ్య తన భూమి దున్నడానికి ఎద్దుల్ని రమ్మనె. మీ భూమిలో దున్నకం పూర్తయిందాకా రానని జాఫర్ అబ్బ. ఇంకోసారి వామి వెయ్యడానికి రెడ్డి పిలిచె. మీ వామి పని ఉందని చెప్పె జాఫర్ అబ్బ. కరణమయ్య సైతాను. రెడ్డి మాదర్చోదు. పంచాయితి పెట్టిరి. పితలాటకం చేసిరి. కరణం భూమి లాక్కునె. ఆంజనేయుడి గుడిలో దీపం పెట్టకపాయె. ఈ మీ అబ్బో, జాఫర్ అబ్బో వాళ్ళు బతికినన్నాళ్ళూ దీపం పెట్టిరి..."

"దాదెమ్మా! యాభై ఏండ్ల నాటి ఊసులెందుకు?" జాఫర్ అడ్డు తగిలాడు.

"చెప్పనీలే జాఫరూ. కడుపు మంట ఒకంతట ఆరేది కాకపాయె," శంకరరెడ్డి ప్రోత్సహించినట్లయింది.

ముసలమ్మ పాత చరిత్రను తవ్విపోయటానికి మళ్ళీ మొదలుపెట్టింది:

"భూమి పాయె. జాఫర్ అబ్బ కాలం చేసె. మీ అబ్బ కాలం చేసె. మీ నాయనా, జాఫర్ నాయనా అన్నదమ్ముల మాదిరి బతికిరి. మీరిద్దరూ అన్నదమ్ముల మాదిరే పెరిగిరి. కరువులొచ్చె. కాటకాలొచ్చె. కచ్చెలొచ్చె... ఇక్కడికి చేరుకుంటిమి..."

"ఇక ఛాల్లే దాదెమ్మా! శంకరన్న అన్నం తిని బస్సుకు పోవాల" అని జాఫర్ అనటంతో ముసలమ్మ ఆగి, ఆకు వక్కా సున్నం వేసి వక్క రోలులో దంచుకోవడం మొదలుపెట్టింది.

"సేమ్యా పాయసం చేస్తా బావా. నీ కిష్టం," జరీనా నవ్వుతూ వంటగదిలోకి వెళ్ళింది.

"శంకరన్నా! పదైదు నిమిషాల్లో ఇక్కడుంటా. ఏమనుకోకు. ఈ లోగా వంట పూర్తవుతుంది. పప్పన్నమేలే. మసీదుకు వెళ్ళి నమాజు చేసొస్తా."

"నమాజా? ఈ పల్లెలో మసీదుందా?" శంకరరెడ్డి ప్రశ్నలకు జాఫర్ ఇబ్బందిపడ్డాడు.

"ఆఁ. కువాయిట్, సౌదీ చందాల్తో ఈ మధ్య మసీదు కట్టినారులే. పోటీల్లో పల్లె జనం పడడంతో, ఒక కొత్త గుడి, చర్చి కూడా వచ్చినాయి. రంజాన్ రోజుల్లోనన్నా మసీదుకు రమ్మని సాటి ముస్లిం ముసలోళ్ళు, కుర్రాళ్ళ రంపు. మీ నాయనా, మా నాయనా చిన్నప్పుడు మనిద్దర్నీ దగ్గర కూర్చోబెట్టుకుని వేమన పద్యాలు నేర్పినారు, గుర్తుందా? మా నాయన ఎన్నోసార్లు ఈ పద్యం చదివేవాడు:

పసుల వన్నె వేరు పాలేక వర్ణమౌ
పుష్పజాతి వేరు పూజ ఒకటె
దర్శనములు వేరు దైవంబు ఒక్కడే
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!

ఈ పద్యం ఇప్పుడు గుర్తుందా?"

శంకరరెడ్డి హాస్య ధోరణిలో అందుకున్నాడు:

"మీ నాయన నేర్పించిన ఆ పద్యం గుర్తుంది. 'ఒరె ఈ పద్యం కూడా నీ కొడుకూ, శంకరుడూ నేర్చుకోవాల' అని మా నాయన చెప్పిన పద్యం నీకు గుర్తుందా? అదే...

మక్కకు జననేల? మగుడ తా రానేల?
ఏకమైన కర్త యిందు లేడొ
అన్నిట పరిపూర్ణు డల్లా మహమ్మదు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!"

ఇద్దరూ పద్యాలు పాడి నవ్వుకుంటుంటే, ముసలమ్మ బోసినోటితో మరిమరీ నవ్వింది.

జాఫర్ నవ్వుకుంటూనే బయటికి వెళ్ళాడు. జరీనా పెరడులోకి వెళ్ళడాన్ని ముసలమ్మ గమనించింది. హీనస్వరంతో అంది: "శంకరయ్యా! జాఫరుకు చిన్న కూతురుదే పెద్ద దిగులైపోయింది." ముసలమ్మ కొంగుతో కళ్ళు ఒత్తుకుంది.

"మంచి సమ్మంధమని సిద్దోటానికిస్తిమి. వాడు సౌదీకి తీసుకుపోయినాడు. బాగుండారని మురిసిపోతాంటే, ఆర్నెళ్ళకే తలాఖ్ ఇచ్చినాడు. ఒకర్నో ఇద్దర్నో కట్టుకున్నాడంట! ఆ బిడ్డ ఏమైందో, ఎక్కడుందో తెల్దు. రెండేండ్లయింది. అజా పజా లేదు." ముసలమ్మ విన్పించీ విన్పించనట్లు రోదించసాగింది. జరీనా అలికిడి వినటంతోనే మాటలు ఆపింది.

'ఆ పెళ్ళి సంబంధం ఖాయం చేసినప్పుడు తాను కూడా ఉన్నాడు. ఎంత అందమైన పిల్లో రజియా! ఆ పిల్ల నవ్వు ప్రత్యేకంగా ఉండేది. కష్టాలు ఎందుకు చుట్టుకుంటాయో, మంచి మనుషులకు కూడా? హరీశ్వర్‌తో తనకు బాధలు. వాడికి తలకాయ చెడిపోతాంది. ఉద్యోగం లేదు. రెండు లక్షలకు పైగా వాడి చదువులకు ఖర్చయింది. మూడు లక్షలు అప్పుంది. వెంకటస్వామిరెడ్డి 'ఏదో ఒకటి చేస్తాం, చేస్తాం' అంటున్నాడు. తన బాధలు తనకున్నాయి. పెండ్లి పనులు నెత్తికెత్తుకోవడం అందుకే.'

శంకరరెడ్డి తనలోకి జారుకున్నాడు.

జాఫర్ వచ్చీరావటంతోనే, జరీనా దస్తర్ పరిచింది. శంకరరెడ్డికి భోజనం ఏర్పాటు చేసింది. జాఫర్ ఎదురుగా కూర్చొని, "తిను, తిను. పాయసం ఇంకొంచెం..." అంటూ బలవంతం చేశాడు. జరీనా నవ్వుతూ శంకరరెడ్డికి మారు వడ్డించింది.

"జాఫర్! అమ్మా జరీనా! కడుపు నిండిపోయింది. జాఫర్‌ది ఉపవాసం. నాది కడుపు నిండిన భోజనం."

"రాత్రికి ఉండి రేప్పొద్దున పోవచ్చు గదా బావా!"

"రాత్రికి ఉంటే నీ మగడి దెబ్బకు మూడు రోజులు ఇక్కడే ఉండిపోవలసి వస్తుంది - ఆయాసానికి తట్టుకోలేక. పనుంది. పోవాలలే అమ్మా, వస్తానమ్మా, వస్తాను జేజీ", అంటూ బయలుదేరాడు.

చెప్పులు వేసుకుంటూ జాఫర్ వైపు తిరిగి అన్నాడు:

"ఇరవై మూడో తేదీ మధ్యాన్నానికే పూలతో, నీ మనుషుల్తో కడప చేరుకో. ఆ టైంకు నేను నిన్ను కల్యాణ మండపంలో కలుస్తా. ఇరవై నాలుగు పెండ్లి. నువ్వు ఏం పూలు, ఏం ఆకులు గడతావో, ఎట్లా గడతావో అది నీ ఇష్టం. చూసిన వాళ్ళు మాత్రం అదిరిపోవాల. ఇదిగో ఈ మూడు వేల రూపాయల అడ్వాన్సు. పని అయ్యాక నీవెంత చెబితే అంత తీసుకుందువు," దబ్బును జాఫర్ జేబులో చనువుగా శంకరరెడ్డి పెట్టాడు.

"అంతా బాగుంది. పెండ్లి కొడుకు, పెళ్ళి కూతురు పేర్లు మాత్రం నువ్వు చెప్పలేదు శంకరన్నా!" జాఫర్ నవ్వుతూ శంకరరెడ్డికి జ్ఞాపకం చేశాడు.

"ఈ మధ్య బుర్ర సరిగా పనిచేయడం లేదులే." అంటూ శంకరరెడ్డి ప్లాస్టిక్ చేతి సంచిలోని పెండ్లి కార్డు తీసి జాఫరుకిచ్చాడు.

"పెండ్లి కొడుకు పేరు మనుగాల మదన్‌రెడ్డి, పెండ్లి కూతురు పేరు నళిని. మర్చిపోవద్దు. కార్డు చూడు."

జాఫర్ కార్డును పరికించాడు. పసుపు రంగుతో, నీలం రంగు అక్షరాలతో కార్డు అట్టహాసంగా ఉంది.

శంకరరెడ్డి ఎక్కిన బస్సు కదులుతూనే, కల్యాణ మండపాన్ని ఏ పద్ధతుల్లో అలంకరించాలో అని ఆలోచిస్తూ జాఫర్ పూలతోట వైపు నడిచాడు.

పెళ్ళికి ముందు రోజు, ఆ సాయంత్రం, రాత్రి, మరుసటి ఉదయం ఎనిమిదింటి దాకా జాఫర్, జాఫర్ తెచ్చుకున్న వాళ్ళు నడుం వంచింది లేదు. ఆ పని చూస్తూ ఉంటే శంకరరెడ్డికి ఆశ్చర్యం వేసింది.

రంగురంగుల పూలల్లో ఒదిగిన ఆర్చిలో స్వాగతం, వధూవరుల పేర్లు, గేటు దగ్గర నుండి హాలు వరకు అర్ధగోళాకారంలో చమ్కీ దండల మధ్య పూలమాలలు, గేటు దగ్గరే ఆహ్వానితులకు ఇచ్చేందుకు ఏర్పాటు చేసిన సెంటు జల్లిన గులాబీలు, హాలు ముంగిట్లోని నిలువెత్తు సీతారాముల, వాళ్ళ పాదాల దగ్గర ఆంజనేయుల పుష్ప నిర్మిత చిత్రాలు శంకరరెడ్డికి అమోఘంగా కన్పించాయి.

పెండ్లి మండపం వెనుక తొమ్మిది అడుగుల ఎత్తు, పది అడుగల వెడల్పులో పచ్చ చెండు పూల భిత్తికలో పొదిగిన వెంకటేశ్వర పద్మావతుల చిత్రాలు - ఏడు అడుగులు, ఆరు అడుగుల ఎత్తున్నవి అపూర్వంగా తోచాయి.

వెంకటేశ్వరుడి మణిమయ రత్నకిరీటం, ముఖం, కర్ణాభరణాలు, శంఖచక్రాలు, కౌస్తుభం, వకుళాభరణం, అభయవరదహస్తాలు, పద్మావతి కనకాంబరపు చీర కట్టు, మంగళసూత్రం కళ్ళకు కట్టినట్లు చెయ్యడానికి వాడిన సుగంధాలు వెదజల్లే రంగురంగుల పూలూ, పత్రాలూ చూసి శంకరరెడ్డి దిగ్భ్రాంతికి గురి అయ్యాడు.

పెళ్ళికి తరలి వచ్చిన వాళ్ళందరూ పుష్పాలంకరణల, పుష్ప వేదికల గంభీర సౌందర్యానికీ, కళాభిరుచికీ ఎంతగానో ముగ్ధులయ్యారు. అదేదో దేవలోకం సెట్టింగుల్లా ఆ దృశ్యాలు పెళ్ళికి వచ్చిన కుర్రకారుకు తోచాయి. పెళ్ళి వేదిక వెనుక భారీగా, కొట్టవచ్చినట్లు కన్పిస్తున్న వెంకటేశ్వర పద్మావతుల పుష్ప చిత్రాలు చూస్తూ, కాబోతున్న వధూవరులను సైతం కొందరు విస్మరించారు.

కళ ఒక అద్భుత భ్రాంతి. భ్రాంతిని మింగే ఒక కఠిన వాస్తవం. పెళ్ళి జరిగిపోయింది. పెళ్ళి విందులోని రకరకాల వంటల్లో ఏది, ఎంత వడ్డించుకోవాలో, ఏవేవి ఏ వరుసల్లో ఉన్నాయో, విందులో కన్పించే వాళ్ళల్లో ఎవరెవర్ని పలకరించాలో వెతుక్కునే ఆత్రంలో బంధుమిత్ర సపరివారం పడింది. పెళ్ళికి తరలివచ్చిన చిన్నా,

పెద్దా రాజకీయ నాయకులూ, కాంట్రాక్టర్లూ 'బాగానే ఖర్చు పెట్టాడు' అనుకున్నారు. పలకరింపులు, చిన్న చిన్న రహస్య మంతనాల పర్వాలయ్యాక భోంచేసి ఎవరి దారి వాళ్ళు వెళ్ళిపోయారు. సుందర పుష్పకళా లోకాన్ని చాలా మంది మరచి తమ తమ దారుల్లో తిరిగి వెళ్ళారు.

వరుడి బృందం వెంట విశిష్ట ఆహ్వానితుడిగా వచ్చిన సుందర రామానందులు పుష్ప చిత్రాలను తదేకంగా చూస్తున్నాడు. కుడివైపు వరుడి తండ్రి, ఎడమ వైపు వధువు తండ్రి, స్వామి ఏం మాట్లాడుతారోనని ఎదురు చూస్తున్నారు.

'వియ్యంకుడు బి.జె.పిలో ఉన్నాడు. స్వామి వియ్యంకుడికి సద్గురువు. వీళ్ళనుకుంటే వచ్చే ఎన్నికల్లో పార్లమెంట్ టికెట్ తనకు దొరకక తప్పదు - పువ్వు గుర్తు మీద' అని వెంకటస్వామిరెడ్డి ఆలోచనలో ఉన్నాడు.

స్వామి హఠాత్తుగా అడిగాడు: "ఈ పుష్ప దైవాలను మనముందు నిలిపిందెవరు?"

వెంకటస్వామిరెడ్డి ఉలిక్కిపడ్డాడు. తడబడ్డాడు. 'ఈ ఏర్పాట్లు చూసిన శంకరరెడ్డి ఎక్కడున్నాడో వెంటనే రమ్మన'మని తన మనిషిని పిలిచి చెవిలో చెప్పాడు. సుందర రామానందుల వైపు తిరిగి, "లోపాలు ఏమైనా ఉన్నాయా స్వామీ?" అన్నాడు.

"లేవు. ఒక గొప్ప హిందువు సంస్కారం ఆ మూర్తుల్లో కన్పిస్తోంది. అమ్మవారి పెదాల మధ్య విరిసీ విరయని ఆ నవ్వును చూపడం సాధకులైన మన హిందూ కళాకారులకే సాధ్యం."

ఈలోగా శంకరరెడ్డి పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చాడు - కొడుకు హరీశ్వర్‌ను కూడా వెంటబెట్టుకొని. ఒగరుస్తూ, "ఏదన్నా తక్కువ జరిగిందా అన్నా?" అని అడిగాడు. వెంకటస్వామి రెడ్డి పక్కన మల్లెపువ్వులాంటి జుబ్బా, పైన కాషాయపు రంగు ఓవర్‌కోటు, కాషాయపు రంగు బార్డరు తెల్లటి పంచెకట్టు, నుదట కుంకుమబొట్టు ఉన్న స్వామిని శంకరరెడ్డి ఆ హడావిడిలో గుర్తించలేదు. మరోపక్క వ్యక్తిని కూడా.

శంకరరెడ్డినీ, హరీశ్వర్‌నూ సుందర రామానందులకు వెంకటస్వామిరెడ్డి పరిచయం చేశాడు.

సుందర రామానందులు అతి శాంతంగా అడిగారు: "ఈ పుష్ప ప్రతిమలను ఎవరు రూపొందించారు?"

"మా జాఫర్ చిన్నాయన" హరీశ్వర్ మాటల్ని నొక్కుతూ అన్నాడు. ఆ నొక్కులను సుందర రామానందులు గుర్తించాడు. ఆయనకు నోట మాట రాలేదు. 'ఆ నవ్వు, ఆ నవ్వు' అని గొణుక్కున్నాడు ఎదుటి వాళ్ళకు విన్పించకుండా.

హాలు బయట ఒక మూల ఇరవై ఆరు గంటల ఉపవాసంతో, పనితో అలసిపోయి గోనె పట్టలు పరచుకొని, వాటి మీద జాఫర్ పడి నిద్రపోతున్నాడు.

● ఇండియాటుడే, 28 జనవరి 2003. ●